

CENTRUM WIEDZY O DOSTĘPNOŚCI DO TRANSPORTU I MOBILNOŚCI OSÓB O SZCZEGÓLNYCH POTRZEBACH

KSZTAŁCENIE OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI NA KIEROWCÓW

dr Beata Stasiak-Cieślak, dr Piotr Malawko

Agenda

1. Przepisy
2. Powstanie niepełnosprawności
3. Dysfunkcje u kierowców
4. Proces kwalifikacyjny kandydata na kierowcę
5. Podsumowanie

Przepisy

- Ustawa o kierujących pojazdami z dnia 5 stycznia 2011 r. (Dz.U. 2011 nr 30 poz. 151 z późn. zm.) określa warunki niezbędne do kierowania pojazdem
- Ustawa wskazuje, że osoba niepełnosprawna pod względem fizycznym może być kierującym, jeżeli uzyskała orzeczenie lekarskie o braku przeciwwskazań zdrowotnych do kierowania pojazdem (art. 3).
- Prawo jazdy, zgodnie z ustawą, może zawierać wymagania lub ograniczenia wynikające ze stanu zdrowia kierowcy i możliwości prowadzenia określonego pojazdu.
- Nauka jazdy może być prowadzona pojazdem odpowiednio przystosowanym do rodzaju niepełnosprawności spełniającym warunki, o których mowa w pkt 1 lit. a i b - w przypadku szkolenia osoby niepełnosprawnej (art. 24).

Przepisy

- ❑ **Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 17 lipca 2014 r. (Dz.U. 2019 poz. 1659)** w sprawie badań lekarskich kierowców i osób ubiegających się o uprawnienia do kierowania pojazdami §4 ust. 1 mówi, że „W ramach badania lekarskiego, uprawniony lekarz dokonuje oceny stanu zdrowia osoby badanej w celu stwierdzenia istnienia lub braku przeciwwskazań zdrowotnych do kierowania pojazdami...”
- ❑ **Rozporządzenie Ministra Infrastruktury i Budownictwa z dnia 20 maja 2016 r. (Dz. U. 2016 poz. 702)** w sprawie wzorów dokumentów stwierdzających uprawnienia do kierowania pojazdami: Załącznik nr 1 w Załączniku nr 1 określa wzór prawa jazdy. Liczbowe oznaczenia kodów i subkodów umieszczane są w kolumnie 12.

Powstanie niepełnosprawności - kierowcy

Czas nabycia niepełnosprawności można podzielić na:

Niepełnosprawność
wrodzona

Niepełnosprawność
nabyta

Powstanie niepełnosprawności - kierowcy

Niepełnosprawności wrodzona to niepełnosprawność, z którą człowiek się rodzi i w zależności od objawów jego stan zdrowotny może lecz nie musi ulegać zmianie (pogorszeniu).

W przypadku kierowcy z niepełnosprawnością wrodzoną:

- kierowca zna już swoje ograniczenia wynikające z posiadanego stanu zdrowia,
- prowadzenie pojazdu jest dla niego czymś zupełnie nowym i wymaga jedynie opanowania obsługi urządzenia adaptacyjnego.

Powstanie niepełnosprawności - kierowcy

Niepełnosprawność nabyta to niepełnosprawność, którą człowiek w wyniku splotu nieprzewidzianych okoliczności losowych nabywa, co skutkuje nagłą zmianą posiadanego stanu zdrowia.

W przypadku kierowcy z niepełnosprawnością nabytą prowadzenie pojazdu wymaga nowych czynności i ponownej nauki:

- prowadzenie pojazdu w sposób inny niż standardowy,
- opanowanie obsługi urządzeń przeznaczonych dla osób z niepełnosprawnościami.

Powstanie niepełnosprawności

Źródło: https://lovekrakow.pl/aktualnosci/kierowca-autobusu-widzi-miasto-inaczej-niz-pasazer-rozmowa_31226.html

Powstanie niepełnosprawności - kierowcy

Niepełnosprawność nabyta przykład:

Mężczyzna w wieku 66 lat, kierowca, posiadający samochód z automatyczną skrzynią biegów, po przebytych dwóch udarach niedokrwiennych mózgu (grudzień 2016, luty 2017) z lewostronnym niedowładem całego ciała, ze zdiagnozowanym przez instruktora zespołem zaniedbywania lewostronnego.

Źródło: https://lovekrakow.pl/aktualnosci/kierowca-autobusu-widzi-miasto-inaczej-niz-pasazer-rozmowa_31226.html

Powstanie niepełnosprawności - kierowcy

- „Zaniedbywanie jednostronne” jest używany do opisu zespołu zaburzeń behawioralnych.
- Można zdefiniować go jako ograniczenie zdolności do reagowania i kierowania się ku bodźcom znajdującym się w przestrzeni przeciwstronnie do uszkodzenia mózgowego (udar - prawa półkula mózgu).

Powstanie niepełnosprawności - kierowcy

Kierowca po przebytych udarze mózgu:

- ❑ ocena szans związana z powrotem do prowadzenia pojazdu,
- ❑ określenie kodów ograniczeń,
- ❑ odpowiednie dobranie oprzyrządowania.

Powstanie niepełnosprawności - kierowcy

Rekomendowany proces jaki musi pokonać kierowca pojazdu po przebytym udarze mózgu w celu bezpiecznego powrotu do prowadzenia pojazdu :

- ❑ udział w ankiecie tematycznej, określającej stan obecny kandydata na kierowcę,
- ❑ zakwalifikowanie się do programu,
- ❑ spotkanie przymiarkowe, w celu wytypowania urządzeń adaptacyjnych.

Powstanie niepełnosprawności - kierowcy

- ❑ ocena możliwości i potrzeb osoby,
- ❑ ocena rodzaju i zakresu dysfunkcji kończyn pod kątem prowadzenia pojazdu,
- ❑ określenie profilu kandydata,
- ❑ określenie poziomu bezpieczeństwa - pasy, poduszki powietrzne.

Powstanie niepełnosprawności - kierowcy

- ❑ określenie sposobu używania mechanizmów sterowania pojazdem,
- ❑ ocena umiejętności sterowania przy pomocy zaadaptowanych urządzeń,
- ❑ zachowanie w odniesieniu do znaków drogowych, sygnalizacji świetlnej, sygnałów dawanych przez osoby uprawnione do kierowania ruchem,
- ❑ refleks, właściwe reagowanie na potencjalne zagrożenia w ruchu drogowym.

Powstanie niepełnosprawności - kierowcy

Program Kontroli Funkcji Kierowcy Poudarowca:

- ❑ jazda w ruchu miejskim o dużym natężeniu,
- ❑ obserwacja przestrzenna,
- ❑ reakcja na przekazywane polecenia dotyczące kierunku jazdy,
- ❑ umiejętność parkowania,
- ❑ jazda po drogach o podwyższonej prędkości dopuszczalnej,
- ❑ jazda w warunkach zmniejszonej przejrzystości powietrza (w okresie od zmierzchu do świtu).

Powstanie niepełnosprawności - kierowcy

- zmęczenie i jego wpływ na zdolność oceny sytuacji na drodze oraz na właściwe reagowanie.

Po przeprowadzeniu wywiadu pełnego wraz z ankietą instruktor ustalił z uczestnikiem warunki techniczno-organizacyjne szkolenia (reedukacji), np. **liczby godzin szkolenia, czasu jego trwania, kosztów, warunków w jakich będzie prowadzone szkolenie.**

- prezentacja przystosowanego pojazdu

Powstanie niepełnosprawności - kierowcy

- ❑ jazda do przodu,
- ❑ jazda do tyłu,
- ❑ skręty, zawracanie,
- ❑ jazda po łuku,
- ❑ obsługa kierunkowskazów.

Powstanie niepełnosprawności - kierowcy

Szkolenie praktyczne jazda w rzeczywistym ruchu drogowym:

- utrzymywanie prędkość z właściwym nasileniem,
- mieszczanie się w pasie ruchu,
- prawidłowe pokonywanie zakrętów,
- kolejne etapy szkolenia,

Powstanie niepełnosprawności - kierowcy

- ❑ testy jazdy na rondzie,
- ❑ powtórne próby jazdy na rondzie z uwzględnieniem korzystania z lusterek, zwłaszcza z lewego,
- ❑ wnikliwa obserwacja kursanta, podczas wykonywania zadawanych manewrów,
- ❑ podsumowanie.

Powstanie niepełnosprawności - kierowcy

- ❑ spotkanie podsumowujące obserwacje,
- ❑ zalecenia związane z wywołaniem odpowiednich odruchów - zaniedbanie jednostronne,
- ❑ przeprowadzenie testów w ruchu ulicznym wykluczające niewłaściwe zachowanie podczas prowadzenia pojazdu,
- ❑ przeprowadzenie ćwiczeń reedukacyjnych,
- ❑ dodatkowe testy ułatwiające reedukację kursanta
- ❑ zakończenie programu.

Powstanie niepełnosprawności - kierowcy

- badanie lekarza medycyny pracy z uprawnieniami do badania kierowców,
- niezbędne dokumenty dotyczące badania,
- zaświadczenie o przebiegu szkolenia,
- uzyskanie orzeczenia,
- kody ograniczeń.

Dysfunkcje u kierowców

Dysfunkcja może zależeć od
typu schorzenia

Dysfunkcja może wynikać z
skutków wypadku

Dysfunkcja może być efektem
Procesu starzenia się organizmu *

Dysfunkcje u kierowców

Często spotykane dysfunkcje u kierowców to:

Dysfunkcje
obu
kończyn
dolnych

Dysfunkcje
lewej
kończyny
górnej

Dysfunkcje
prawej
kończyny
górnej

Dysfunkcje
prawej
kończyny
dolnej

Dysfunkcje
lewej
kończyny
dolnej

Osoby
niskiego
wzrostu

Dysfunkcje u kierowców

Inne dysfunkcje spotykane u kierowców:

- ❑ dysfunkcja obu kończyn dolnych,
- ❑ grupa osób po udarze mózgu,
- ❑ osoby z przekątnymi dysfunkcjami spastyczność mięśni,
- ❑ problemy z widzeniem,
- ❑ krótsze lub nieproporcjonalne ramiona lub dłonie.

Proces kwalifikacyjny kandydata na kierowcę

OPIS PROCESU (opracowanie - Beata Stasiak-Cieślak)

decyzja osoby z dysfunkcją ruchu starającej się o uprawnienia, kat. B	decyzja osoby z dysfunkcją słuchu starającej się o uprawnienia, kat. B	decyzja osoby z dysfunkcją słuchu starającej się o uprawnienia, kat. C	decyzja osoby starającej się o ponownie uprawnienia, kat. B
<p>UWAGA: przedstawiony algorytm działania będzie zależał od indywidualnej decyzji osoby szukającej informacji w wybranym zakresie, czasami zaczyna się od adaptatora, czasami od instruktora nauki jazdy, a czasami standardowo, jak w przypadku osób sprawnych od lekarza medycyny pracy. Trudno w tym przypadku przedstawić jeden standardowy proces.</p> <p>W CUM ITS ten proces jest poprzedzony spotkaniem, testami funkcjonalnymi z psychologiem transportu i innymi osobami (instruktor nauki jazdy, adaptator), które mogą pomóc. Wspieramy taką osobę na każdym etapie realizacji procesu. Jeżeli pojawia się jakiś problem, to staramy się go rozwiązać z poziomu instytucji, którą reprezentujemy.</p> <p>Niestety na ODTJ nie jest możliwe doskonalenie techniki jazdy, w tym zakresie bariery są 100%. Nie ma pojazdów z adaptacjami, nie ma instruktorów techniki jazdy z adaptacjami, nie można na własnym pojeździe uczestniczyć w szkoleniu, bowiem nie obejmuje ich ubezpieczenie indywidualne.</p>		<p>UWAGA: przepisy niesprecyzowane w tym obszarze; większość osób nie rewiduje uprawnień; najczęściej na badania kierowane są osoby przez lekarzy np. neurologów - w przypadku osób po udarach, ze stwardnieniem rozsianym, czy po chorobach układu nerwowego np. po operacjach guzów mózgu; często zdarza się, że lekarze informują Wydz. Komunikacji, rozpoczynając procedury odebrania uprawnień do prowadzenia pojazdów.</p> <p>W przeważającej większości klient nie decyduje się podjąć ryzyka. Przeprowadza adaptację pojazdu.</p>	
znalezienie OSK z pojazdem zaadaptowanym	znalezienie OSK z instruktorem, który zna język migowy lub udział tłumacza	znalezienie OSK z instruktorem, który zna język migowy lub udział tłumacza	nie dotyczy
lekarz medycyny pracy z uprawnieniami do badania kierowców	lekarz medycyny pracy z uprawnieniami do badania kierowców/udział tłumacza języka migowego	lekarz medycyny pracy z uprawnieniami do badania kierowców/udział tłumacza języka migowego	lekarz medycyny pracy z uprawnieniami do badania kierowców

Proces kwalifikacyjny kandydata na kierowcę

na wniosek lekarza medycyny pracy dodatkowe badania np. neurolog, psycholog transportu	na wniosek lekarza medycyny pracy dodatkowe badania np. neurolog, psycholog transportu/udział tłumacza języka migowego	na wniosek lekarza medycyny pracy dodatkowe badania np. neurolog, psycholog transportu/udział tłumacza języka migowego	na wniosek lekarza medycyny pracy dodatkowe badania np. neurolog, psycholog transportu
lekarz medycyny pracy z uprawnieniami do badania kierowców podejmuje decyzję, wyznacza właściwe kody ograniczeń i wydaje zaświadczenie o braku przeciwwskazań do prowadzenia pojazdów	lekarz medycyny pracy z uprawnieniami do badania kierowców podejmuje decyzję, wyznacza właściwe kody ograniczeń i wydaje zaświadczenie o braku przeciwwskazań do prowadzenia pojazdów/udział tłumacza języka migowego	lekarz medycyny pracy z uprawnieniami do badania kierowców podejmuje decyzję, wyznacza właściwe kody ograniczeń i wydaje zaświadczenie o braku przeciwwskazań do prowadzenia pojazdów/udział tłumacza języka migowego	lekarz medycyny pracy z uprawnieniami do badania kierowców podejmuje decyzję, wyznacza właściwe kody ograniczeń i wydaje zaświadczenie o braku przeciwwskazań do prowadzenia pojazdów
UWAGA: etap procesu zakończony wydaniem zaświadczenia o braku przeciwwskazań do prowadzenia pojazdów			
w przypadku braku OSK z właściwą adaptacją, zakup własnego pojazdu i przeprowadzenie stosownej adaptacji	nie dotyczy	nie dotyczy	zakup własnego pojazdu i przeprowadzenie stosownej adaptacji
wniosek o dofinansowanie do prawa jazdy i/lub urządzeń adaptacyjnych	wniosek o dofinansowanie do prawa jazdy	wniosek o dofinansowanie do prawa jazdy	wniosek o dofinansowanie zakupu urządzeń adaptacyjnych
UWAGA: w przypadku dofinansowania do prawa jazdy nie ma trybu oczekiwania, natomiast dofinansowanie adaptacji obarczone jest rocznym oczekiwaniem			

Proces kwalifikacyjny kandydata na kierowcę

Wydział Komunikacji, utworzenie PKK (Profil Kandydata na Kierowcę)	Wydział Komunikacji, utworzenie PKK (Profil Kandydata na Kierowcę)	Wydział Komunikacji, utworzenie PKK (Profil Kandydata na Kierowcę)	Wydział Komunikacji, wydane prawo jazdy z kodami ograniczeń
szkolenie teoretyczne i praktyczne - 30/30 godz. kursu	szkolenie teoretyczne i praktyczne - 30/30 godz. kursu	szkolenie teoretyczne i praktyczne - 30/30 godz. kursu	nie dotyczy
w przypadku dysfunkcji zaawansowanych jazdy doszkalające na pojeździe OSK/na pojeździe klienta	w przypadku trudnych przypadków jazdy doszkalające na pojeździe OSK	w przypadku trudnych przypadków jazdy doszkalające na pojeździe OSK	ewentualnie jazdy doszkalające na pojeździe OSK/na pojeździe klienta
egzamin wewnętrzny na pojeździe OSK/na pojeździe klienta	egzamin wewnętrzny na pojeździe OSK	egzamin wewnętrzny na pojeździe OSK	nie dotyczy
egzamin na pojeździe OSK lub własnym	egzamin na pojeździe WORD	egzamin na pojeździe WORD	nie dotyczy
Wydział Komunikacji, wydane prawo jazdy z kodami ograniczeń	Wydział Komunikacji, wydane prawo jazdy z kodami ograniczeń	Wydział Komunikacji, wydane prawo jazdy z kodami ograniczeń	nie dotyczy

UWAGA: każdy etap procesu obarczony jest innymi barierami i problemami

Podsumowanie

- Znajomość przepisów dotyczących osób o szczególnych potrzebach.
- Wiedza ogólna dotycząca występujących dysfunkcji.
- Prawidłowe rozpoznanie niepełnosprawności.
- Niezbędne dokumenty, kandydata na kierowcę.
- Znajomość kodów ograniczeń.
- Prawidłowe zakwalifikowanie kandydata.